ГОДИШЕН ПЛАН ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈА ЗА 2024 ГОДИНА

КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ

Декември,2023 година

СОДРЖИНА

1. Вовед
2. Организациска структура на КПУ Затвор Скопје
3. Правни аспекти во борбата против корупцијата
4. Проценка на ризик од институционална корупција
5. Идентификувани области на ризици од корупција во установата и мерки
6. Цели кои е потребно де се реализираат со годишниот план за спечување на корупција

ВОВЕД

Корупцијата претставува глобален предизвик со кој се соочуваат сите земји во светот, без оглед на нивото на развиеност или видот на државното уредување. Корупцијата сериозно го попречува нормалниот тек на живот, ефективното и ефикасно работење на институциите, го поткопува правниот систем и имплицира многу негативни последици. Корупцијата е динамична појава која има многу форми и се поврзува со различни економски, правни, политички, социолошки и други фактори. Негативните ефекти од корупцијата се огромни и далекусежни по јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор. Коруптивното однесување ја поткопува довербата во институциите на системот, ефикасното користење на јавните ресурси и претставува закана за демократијата и остварувањето на човековите права поради ерозија на општествените вредности

. Извештаите на многу релевантни организации континуирано укажуваат на неповолните состојби во справувањето со корупцијата во Република Северна Македонија. Истражувањата на перцепцијата на граѓаните покажуваат прифаќање на корупцијата како начин наживеење. Таа е длабоко и широко распространета во сите пори на општеството, што упатува на неопходноста од нејзино намалување, со стремеж кон нејзино искоренување. Борбата против корупцијата е приоротет на глобално и на национално ниво и бара систематизирани напори и целосна посветеност на сите чинители во општествениот живот.

Република Северна Македонија како активен партиципиент во борбата против корупцијата ја усогласува законската регулатива со меѓународните стандарди. Во Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси под корупција се подразбира: „злоупотреба на функцијата, јавното овластување, службената должност или положба за остварување на корист, директно или преку посредник, за себе или за друг", а „под судир на интереси се подразбира состојба во која службеното лице има приватен интерес што влијае или може да влијае врз непристрасното вршење на неговите јавни овластувања или службени должности". Интегритетот и корупцијата се две спротивставени појави, односно секое коруптивно дејство подразбира кршење на интегритетот. Интегритет е квалитет на дејствување во согласност со општоприфатените морални вредности и норми во корист на јавниот интерес.

2. ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НА КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ

Графички приказ на орханзиацијата на КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ Скопје (о р г а н о г р а м)

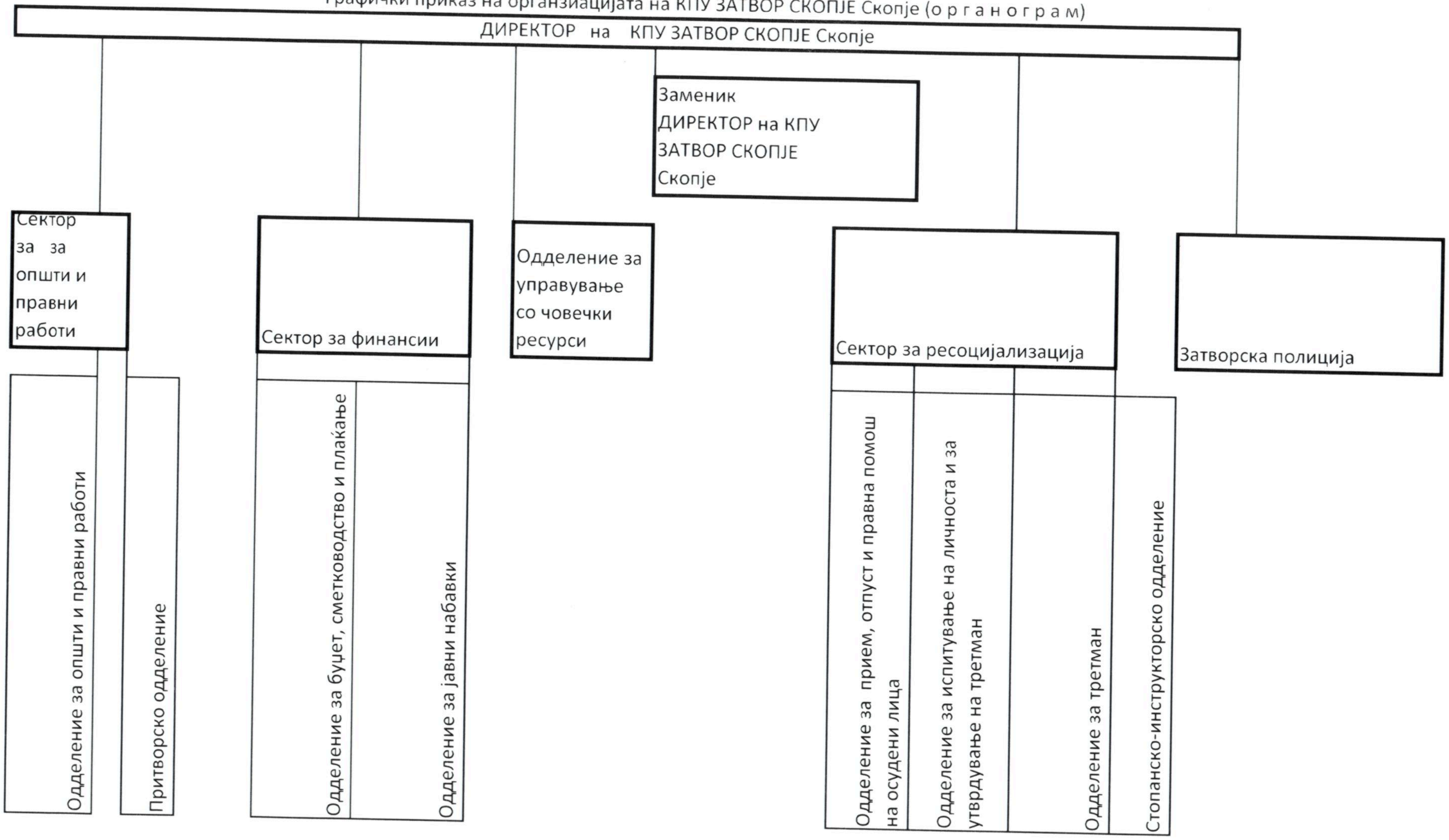

3. ПРАВНИ АСПЕКТИ ВО БОРБАТА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА

Во насока на активно спречување на корупцијата,**КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ** антикорупциската политика ја базира на следниве законски и подзаконски акти:

-Кривичен законик на Република Македонија

-Закон за заштита на лични податоци (Сл.весник на РМ бр.42/20 и 294/21)

-Законот за заштита на укажувачи (Сл.весник на РМ бр.196/15, 35/18, 257/20);

-Закон за административни службеници (Сл. весник на Р.М бр. 27/14, 199/14, 48/15, 154/15, 5/16, 142/16, 11/18, 275/19 и 14/20);

-Кодекс за административни службеници (Службен весник на РМ, бр. 183/2014)

- Закон за извршување на санкциите(Службен весник на РСМ, бр. 99/2019 и 220/19)

- Кодекс за припадниците на затворската полиција во КПУ и ВПУ

-Протоколи за работа на затворската полиција

Годишниот план за проценка на ризици од корупција на КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ за 2024 година е документ во кој се детектираат слабостите во постојниот систем на работа во КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ во борбата против корупцијата, се утврдуваат стратегиските цели што треба да се постигнат со имплементацијата на планот, се предвидуваат мерки и активности за остварување на целите, се посочуваат клучните носители на активностите и се уредува начинот на кој че се постигнат утврдените цели.

Дефинирање на поими

Корупција

Не постои универзална дефиниција за корупција во литературата, меѓутоа објаснувањето за корупцијата скоро секогаш се поврзува со стекнувањето на противправна лична корист на поединец или група на штета на јавните финансии и воопшто, јавниот интерес во земјата. Корупцијата е динамична појава која има многу форми и се поврзува со различни историски, психолошки, економски, правни, политички, социолошки и други фактори. Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси во чл.2 ја дефинира корупцијата како „злоупотреба на функцијата, јавното овластување, службената должност или положба заради остварување корист, директно или преку посредник, за себе или за друг". Притоа, под овој поим се опфатени и поимите:
- **пасивна корупција** – намерно дејствување на службено лице, кое директно или преку посредник бара или прима корист од каков било вид за себе или за трето лице, или прифаќа ветување на ваква корист, со цел да дејствува или да се воздржува од дејствување во согласност со своите обврски или да ги врши неговите надлежности спротивно на службените обврски, и

- **активна корупција** - намерно дејствување на кое било лице што директно или преку посредник ветува или дава корист од каков било вид на службено лице за него или за трето лице, со цел да

дејствува или да се воздржува од дејствување во согласност со неговите обврски или да ги врши неговите надлежности спротивно на службените обврски (чл. 2 ст.2 од Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси).

Корупцијата се појавува во бројни форми од кои најчесто се застапени следните: - Злоупотреба на службена должност; - Поткуп; - Тргување со влијание; - Користење на службени добра за лични потреби; - Судир на интереси; - Изнуда; - Непотизам; - Кронизам; - Само-договарање (доделување на договор на сопствена или роднинска фирма). Под поимот „јавен интерес" се подразбира заштита на основните слободи и права на човекот и граѓанинот признати со меѓународното право и утврдени со Уставот на Република Македонија, спречување на ризиците за здравјето, одбраната и безбедноста, заштита на животната средина и на природата, заштита на сопственоста и на слободата на пазарот и претприемништвото, владеење на правото и спречување на криминалот и корупцијата (чл. 8 ст.8 од Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси). Приватен интерес: Материјален или нематеријален интерес на службеното лице што може да влијае врз неговото одлучување при вршењето на јавните овластувања и должности. Судир на интереси: Состојба во која службеното лице има приватен интерес што влијае или може да влијае врз непристрасното вршење на неговите јавни овластувања или службени должности (чл. 2 ст.3 од Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси).

Ризик од корупција: Кој било вид внатрешна или надворешна слабост или постапка што претставува можност за појава на корупција во рамките на државни органи, јавни претпријатија и други институции од јавниот сектор и кој ги вклучува прашањата за судир на интереси, неспоивост на функции, примање подароци и други нелегални плаќања, лобирање, недостиг на систем за заштита на укажувачи, измами, несоодветно користење на овластувањата, дискрециони овластувања, финансирање на политички партии и кампањи спротивно на закон, тргување или недозволено користење информации, транспарентност на постапки и документи и други прашања од значење за интегритетот.

Интегритет: Законито, независно, непристрасно, етичко, одговорно и транспарентно вршење работи со кои службените лица го чуваат својот углед и угледот на институцијата во која се одговорно лице, односно се вработени, ги елиминираат ризиците и ги отстрануваат сомневањата во можноста од настанување и развој на корупција и со тоа обезбедуваат доверба кај граѓаните во вршењето на јавните функции и во работата на јавните институции (чл. 8 ст.6 од Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси).

Ризик е веројатноста од случување на настан со негативно влијание на остварувањето на целите на субјектот (чл.3 од Закон за јавна внатрешна финансиска контрола);

Управување со ризик е процес на утврдување и оцена на внатрешните и надворешните ризици кои може негативно да влијаат на исполнувањето на целите на субјектот и спроведување на потребните контроли со цел изложеноста на ризик да биде на прифатливо ниво или да се намалат последиците од можен ризик на прифатливо ниво .

Контрола се сите активности преземени со цел да се избегнат или намалат ризиците.

Непотизам: Во најширока смисла, се дефинира како „влијание на семејните и роднинските врски при донесување одлуки за вработување и склучување јавни (управни) договори (најчесто во постапките за јавни набавки и издавање дозволи)".

Клиентелизам: Давање привилегии или придобивки на клиентот во замена за услуги, придобивки или во политички контекст, гласови.

Кронизам: Најчесто опфаќа ситуации во кои се претпочитаат пријатели или соработници, без оглед на тоа колку се соодветни. Најголема веројатност за појава на кронизам има во контекст на именувања, но може да се појави и во која било инстанца кога се практикуваат дискрециските права.

Ризици и фактори на ризици од корупција При проценката на ризиците од корупција се користат термините "ризик" и "фактор на ризик". Под фактор на ризик од корупција се подразбира сè што може да поттикне вршење и/или толерирање на корупција. Во литературата најчестата поделба на факторите на ризици од корупција ги опфаќа следните четири групи:

- **Системски или надворешни фактори на ризици од корупција**. Тоа се фактори кои ја отсликуваат постојната состојба во однос на правната регулатива во дадена област/сектор, владеењето на правото, функционирањето на институциите, нивната меѓусебна координација, општествената клима, културата на однесување во јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор, итн.

- **Институционални/организациски фактори на ризици од корупција**. Тоа се фактори на ризици од корупција кои произлегуваат од институционалната поставеност на јавниот систем во насока на оценување дали е тој соодветен за извршување на функциите во определена област/сектор, односно дали постојат сите потребни институции, дали се надлежностите јасно дефинирани, каква е нивната меѓусебна координација, дали имаат соодветни услови за работа,

- **Индивидуални фактори на ризици од корупција.** Тоа се фактори кои може да влијаат на поединците да пристапат кон коруптивно или неетичко однесување.

- **Фактори на ризици од корупција поврзани со оперативниот процес** во дадена хоризонтална област или сектор. Тоа се фактори кои можат да се идентификуваат како можна појава кај сите институции кои се вклучени или каде се врши определен процес (пр. област јавни набавки) во смисла на детектирање на заедничките предизвици кои произлегуваат од законските решенија или праксата на работа.

4. ПРОЦЕНКА НА РИЗИК ОД ИНСТИТУЦИОНАЛНА КОРУПЦИЈА

Врз основа на усвоените Насоки за управување со ризик , проценка на ризик од институционална корупција се одвива во шест фази:

1. Подготвителна фаза;

2. Идентификување на ризиците од корупција;

3. Анализа и евалуација на ризиците и тековни контролни мерки;

4. Идентификување и планирање на решенија/ мерки/ препораки;

5. Изготвување Регистар на ризици;

6.Имплементација и мониторинг/преглед на проценката на ризик од институционална корупција.

Подготвителната фаза претставува важен чекор во процесот на проценка на ризикот од институционала корупција. Во оваа фаза КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ ја покажува подготвеноста и посветеноста за идентификување на ризици од корупција. Директорот изготвува формален акт (решение) за формирање на работна група за проценка и управување со ризик од институционална корупција. Комисијата е во состав од лица раководители и вработени од различни сектори во установата , координатор за управување со ризик и сите вработени, при што прецизно се утврдени нивните задачи. Сите вработени се информирани за управување со ризик од корупција.

Процесот на идентификување на ризиците од корупција КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ го врши преку прибирање и анализа на информации кои се релевантни на институцијата, при што како извор на информации се користат сите закони и подзаконски акти, релевантни за КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ, интерни акти и процедури (правилници, упатства, методологии, стратегии итн.), интерни документи (годишни интервјуа, интерни и ревизорски извештаи, дисциплински мерки итн.), како и надворешни документи (ревизорски и инспекциски извештаи, извештаи во медиумите за КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ, жалби од граѓани во врска со работата на КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ, јавно мислење, кривични пријави итн.). Главната цел на прибирање на вакви информации е: анализа на правните акти со цел да се идентификуваат евентуалните нерегуларности, недостатоци, кои исто така би можеле да значат или да претставуваат ризици од корупција. Ова е антикорупциската анализа на законската рамка која се однесува на институцијата. Целта е да се направи анализа и проценка на содржината на регулативата (закони, подзаконски и други општи акти), во смисла на нивна практична имплементација, усогласеност и нивно подобрување со цел откривање, спречување и минимизирање на ризиците на корупција и судир на интереси кои би можеле да се случат при примената на законите.

Проценката на ризик од институционална корупција КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ ја изработува врз основа на самопроцена со формирање група на лица (по едно лице од секој сектор и координатор за управување со ризикот) кои одговараат прашалници анонимно и се прави анализа на истите и се врши идентицикација на ризици. По идентификување на ризиците од корупција и ранливоста на корупција се идентификуваат и анализираат актуелните/постојните контролни мерки во споредба со ризиците кои биле идентификувани.

Доколку овие внатрешни контроли и мерки се соодветни и ефикасни, во тој случај е помалку веројатно дека би дошло до идентификуваните ризици, или тие би станале сериозен обем, т.е. би имале големи последици/влијанија. Резултат од оваа анализа ќе биде да се утврди дали некој ризик е:

а) контролиран (мерките се доволни и соодветни),

б) делумно контролиран, (ажурирање или дополнување на мерката)

в) не е контролиран (не постојат мерки или истите не се адекватни).

Ризиците кои се делумно контролирани или не се контролирани треба дополнително да се евалуираат со користење на два фактори: − Веројатноста идентификуваниот ризик да се случи (веројатноста се однесува на зачестеноста од тоа да се случи ризикот),

Влијанието на ризикот, т.е. ефектите или последиците кои ќе произлезат доколку се случи ризикот (ефектите се однесуваат на последиците предизвикани од тоа што се случил некој настан). Следен чекор е да се утврди/ процени дали тие факти веќе се оствариле (се случиле) и дали е можно повторно да се случат, како и тоа кои би биле последиците ако се случат.

5. ИДЕНТИФИКУВАНИ ОБЛАСТИ ЗА РИЗИК ОД КОРУПЦИЈА ВО КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ-СКОПЈЕ И ДЕФИНИРАЊЕ НА МЕРКИ:

- Примање на пратки и непрофесионално претресување на истите
- Внесување на мобилни телефони/наркотични средства
- Примање на незаконски подароци
- Излегување од затвор за време на ноќните смени

Кај споменатите области е пристапено кон одредување на веројатноста да тие коруптивни дејства да се случат и според анализата ризик факторите кои делуваат се надворешни и индивидуални за споменатите области а според анализата произлегува дека процесите,областите за коруптивно однесување се контролирани и делумно контролирани и потребно е согласно годишниот план да се превземат соодветни мерки т.е. да се превземе соодветно делување во тие области.

	Идентификувани области	Антикорупциски мерки	Вид на ризик	веројатност	Временска рамка
1.	**ПРИМАЊЕ НА ПРАТКИ И НЕПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕТРЕСУВАЊЕ НА ИСТИТЕ**	Правилна примена на закон и протоколите за работа, ротирање на припадниците на затворска полиција кои вршат претрес на пратките	индивидуален надворешен оперативен	**средна веројатност**	континуирано
2.	**ВНЕСУВАЊЕНА НЕДОЗВОЛЕНИ ПРЕДМЕТИ-МОБИЛНИ ТЕЛЕФОНИ/ НАРКОТИЧНИ СРЕДСТВА**	засилување на контролен механизам на влез во установата на лицата лишени од слобода и вработените преку изработка на соодветен план за работа и соодветна процедура	индивидуален надворешен оперативен	**висока веројатност**	континуирано
3.	**ИЗЛЕГУВАЊЕ ОД ЗАТВОР ЗА ВРЕМЕ НА НОЌНИ СМЕНИ**	засилување на контролен механизам од страна на одговорните во дежурната смена	индивидуален оперативен	**висока веројатност**	континуирано
4.	**ПРИМАЊЕ НА НЕЗАКОНСКИ ПОДАРОЦИ**	истакнување на позитивни примери во установата	индивидуален	**висока веројатност**	континуирано

КПУ сами по себе претставуваат една специфична средина каде се сместени подолг период лицата лишени од слобода и претставуваат една “затворена” специфична средина за работа , каде вработените во КПУ се во интензивен и секојдневен контакт со лицата лишени од слобода . Секојдневните работни обврски и начинот на работа на вработените во КПУ во голема мерка се разликуваат од работните задачи на другите службеници во другите органи на државна и јавна администрација.Во секојдневното извршување на работните задачи, вработените во КПУ се силно поврзани помеѓу себе и зависат еден од друг бидејќи нивните работни задачи се поврзани со безбедноста а ова особено доаѓа до израз во вонредни ситуации во установите.Од друга страна лицата лишени од слобода во поглед на нивната безбедност,комуникација со надворешниот свет и пристап до другите сервисни области во установите зависат од вработените во КПУ. Од претходноспоменатото произлегуваат повеќе области на корупција во установите каде вработениот во КПУ за време на своето работно време презема одредени коруптивни дејства во повеќе идентификувани области.

Според спроведената анализа од табелата областите на делување во годишниот план за антикоруптивни мерки за **2024 година** е да се спроведат следниве мерки со кои ќе се постигне намалување на веројатноста да се случуваат коруптивни дејства од страна на вработените во установата.

Во областа **примање на пратките и непрофесионално претресување на истите** како ризик фактор се индивидуален, надворешниот фактор и оперативниот фактор и во поглед на мерките на делување потребно е да зацврсти системот за контрола преку спроведување на соодветни контроли од страна на претпоставените во организационата единица, преку воспоставување на систем на ротација на персоналот кој врши претрес на пратките, соодветна едукација преку систем за обуки за правилна примена на протоколот за претрес што значи дека е потребно на овие клучни работни места во установата да се поставуваат припадници од затворската полиција кои се компетентни за извршување на овие работни задачи со соодветно работно искуство,интегритет и добро познавање на оперативниот процес.

Во областа **внесување на недозволени предмети-мобилни телефони/наркотични средства,** ризик факторот за коруптивно однесување е висок а како фактори се наметнуваат надворешните,индивидуалните и оперативните фактори на ризик, додека веројатноста и зачестеноста на повторување на коруптивното однесување е идентификуван како висок од причина каде со соодветна анализа се земени како параметри-индикатор големиот број на пронајдени мобилни телефони при реализација на претресите на лицата лишени од слобода и просториите каде се сместени, зачестеноста на пронаоѓање на недозволени предмети во установата.

Како мерки кои е потребно да се спроведат се истите од претходната област со дополнување дека во поглед на оперативниот ризик на корупција потребно е да се земе во предвид дека во установите отсуствува постоење на јасна подзаконска регулатива каде ќе биде дефинирана процедурата на контрола и по потреба претрес при влез на вработените во установата.

Во областа **излегување од затвор за време на ноќни смени,**од спроведената анализа произлегува индивидуален и оперативен ризик за корупција и за да се намали веројатноста на повторување на коруптивното однесување потребно е да се намали оперативниот ризик со зголемување на хоризонталната и вертикалната контрола при извршување на работата во дадената област. Со зголемени и ефикасни контроли од страна на непосредно претпоставениот старешина на дежурната смена ќе се намали веројатноста од коруптивното однесување на вработените припадници на затворската полиција.

Во областа **примање на незаконски подароци** ризикот е исклучиво индивидуален а како област на делување за спречување и намалување на појавата на корупција е зацврстување на интегритетот на вработените,истакнување на позитивни примери на постапување од вработените во КПУ при извршување на работните задачи, спроведување на соодветна обука и слично.

6. ЦЕЛИ НА ГОДИШНИОТ ПЛАН ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈА

Годишниот план за проценка на ризици од корупција на КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ заради намалување на потенцијалните ризици на корупција и спречување на институционалнта корупција ги поставува следните цели кои е потребно континуирано да се спроведуваат:

- Зголемување на свеста за корупција кај вработените
- Развојна антикорупциска политика
- Зголемување на транспарентноста и одговорноста на вработените кон граѓаните,како и подобрување во работењето;
- Брза детекција и идентификација на ризиците на корупција и превземање мерки за нивно искоренување;
- Јакнење на интегритетот на вработените
- Реализација на конкретните мерки во предвидениот рок од страна на одговорните лица

Декември,2023 година

Изработил, Сашко Лазаревски

Директор,

ФИЛИП АНДОВ